ARCADA

HÖGSKOLAN FÖR LIVET.

Jakamistalous ja alustatyö:
Hankkeen eteneminen

Mats Nylund

16.2.2018

Maailma on täynnä hukkaa, raaka-aineiden tarve kasvaa

Miksi heitämme pois noin 80 % kuluttajatuotteista ja niiden materiaaleista ja käytämme niitä tehottomasti?

Keskimäärin materiaaleja käytetään Euroopassa **vain kerran**

10-15 % rakennusmateriaaleista menee jätteeksi rakennusaikana

Autojen keskimääräinen käyttöaste on noin **8 %**

31 % ruuasta menee hukkaan. Suomessa määrä on n. **300-400 miljoonaa kg/v.**

Toimistojen käyttöaste on noin **40 %**

Raaka-aineiden tarve kasvaa 2030 mennessä

Viljelysmaa, yli **+ 200 %**

Vesi **+ 137 %**

Teräs **+ 57 %**

Energia **+ 32 %**

Lähteet: EEA, GSA, UN FAO, EU, McKinsey, Luke

Kuluttajat ja alustojen tarjoamat mahdollisuudet

tehokkaampi resurssien käyttö

innovatiivisia tuotteita

laajempi hyödykevalikoima

edullisemmat palvelut

suurempi valinnanvapaus

kiertotalous

sosiaalisempi kokemus

omaisuuden jakaminen

uusia ansaintakeinoja

parempi palvelukokemus

ekologisuus

vertailujen helpottuminen

keskitetyt markkinapaikat

parempi mahdollisuus palvelujen kilpailuttamiseen

Lähteet:
European Commission, Flash Eurobarometer 438, The use of collaborative platforms, June 2016
PwC: Consumer Intelligence Series: The sharing economy, April 2015

Lähde: Katri Väänänen

Selvitettäviä kysymyksiä

- Mitä on jakamistalous?
- Mikä on jakamistalouden suhde rinnakkaisiin käsitteisiin kuten alustatalous, keikkatalous ja yhteistoimintatalous (collaborative economy).
- Miltä näyttää jakamistalouden leviäminen Suomessa, mitkä ovat jakamistalouden sektorit (esim. tila ja liikkuminen), muodot sekä ketkä ovat jakamistalouden kentän toimijoita?

Selvitettäviä kysymyksiä

- Mitä jakamistalous merkitsee työelämän, työsuhteiden ja yrittäjyyden kannalta? Miten laajasta ilmiöstä on kyse?
- Minkälaisia työmahdollisuuksia ja työsuhteita jakamistalous tarjoaa?
- Minkälaisia kipukohtia jakamistalouden työhön ja yrittäjyyteen liittyy?
- Miten sosiaaliturva ja muut turvaverkot mukautuvat jakamistaloudessa muodostuneisiin olosuhteisiin?

Selvitettäviä kysymyksiä

- Miten EU suhtautuu jakamistalouteen? Miten jakamistalous liittyy EU:n digitaalisiin sisämarkkinoihin, niiden tilaan ja kehitykseen?
- Miten suomalaiset jakamistalouden toimijat selviävät globaalissa kilpailussa?
- Miten asiakastietoa kerätään digitaalisessa taloudessa? Kenellä on oikeus käyttää tätä tietoa? Minkälainen kilpailukeino tieto (data) on jakamistaloudessa? Jääkö kansalaisten tuottama tieto yksityisten kansainvälisten yritysten käyttöön?
- Jakamistalouden toinen aalto: Miten uusi lohkoketjutekniikka muuttaa jakamistaloutta?

Mitä on jakamistalous?

- Jakamistaloudessa vajaakäytössä olevia resursseja pyritään jakamaan tehokkaasti digitaalisten sovellusten avulla.
- Näitä resursseja voivat olla eri hyödykkeet (esim. asunto, työkalu, kulkuneuvo)
- Usein myös palvelujen, eli osaamisen ja ajan, jakaminen mielletään osaksi jakamistaloutta.

Mitä on jakamistalous?

- Jakamistalous herättää kutkuttavia lupauksia lisääntyvästä yhteisöllisyydestä, resurssiviisaudesta ja omistamisen merkityksen vähenemisestä. Käytännössä yleviä tavoitteita ei läheskään aina saavuteta.
- Usein jakamistaloudessa onkin yksinkertaisesti kyse verkon välityksellä tapahtuvasta vuokrauksesta ja palvelujen ostamisesta.
- Sellaisena jakamistalous on kuitenkin mielenkiintoinen ja kasvava ilmiö, johon liittyy paljon mahdollisuuksia kuluttajille ja yrityksille, mutta myös kyseenalaisia ja epäselviä piirteitä, jotka vaativat päättäjien huomiota.

Suomalaiset jakamistalousalustat vuonna 2017

Vertaistalouden muoto (P2P, many-to-many)	Kategoriat	Alustat (30 kpl)
Vertaisvuokraus ja -lainat	Kulkuvälineet	Shareit Blox Car, Skipper
	Raha	Fellow Finance, Fixtura
	Tavarat	Goodrnt, Jakokulma, Retkirent, Kuinoma, Kinspiring,
	Tilat	Barking, Helsinki Bed and Breakfast, Rentapark, Vint, Flextila
Vertaispalvelut ja keikkatyö	Elämykset	Activities Finland, Dineaway, Doerz, Duara Travels, Njom Njom
	Hoitopalvelut	Oupet
	Keikkatyö	Suomen suoratyö, Treamer, Wolt, Workpilots
	Kimppakyydit	Kimppa.net, Kyydit.net, PiggyBaggy, Superkyydit
	Naapuriapu	Nappi Naapuri, Stadin aikapankki

Lähde: Makkonen (2017)

Työ- ja elinkeinoministeriön teettämän selvityksen mukaan Suomen jakamistalousmarkkinoiden kokonaisarvo oli vuonna 2016 hieman yli 100 miljoonaa euroa. Suurimmat sektorit olivat joukkorahoitus (65 %), majoitus ja tilat (19 %) sekä kotitalous ja pientyöt (14 %). Luvut eivät kuitenkaan kuvaa jakamistalouden laajempaa kokonaisuutta. Samoihin aikoihin pelkästään vertaisverkkokauppaa tehtiin Kaupan liiton teettämän tutkimuksen mukaan reilun puolentoista vuoden aikana noin 500 miljoonalla eurolla, mikä on jo enemmän kuin suomalaiset kuluttavat palveluihin ja tavaroihin Virossa. (Harmaala ym. 2017, 34)

Taulukko 1. Jakamistalouden toimijoita, ominaisuuksia ja alustoja

Globaalit	Uber, AirBnB, Couchsurfing
Tavaranvaihto	Tori.fi, Huuto.net
Liiketoiminta	PiggyBaggy, Sharetribe, Ratti.fi, Swap.com, City Car Club, Helsingin kotimajoitus, Recci, Jelppis, Treamer, Moppi.com, GreenRiders
Yhteisövetoiset	Nappi Naapuri, Stadin aikapankki, Ravintolapäivä, Siivouspäivä, Saunapäivä, Kimppakyyti.fi
Sosiaalinen median ryhmät	Esimerkiksi Facebookissa toimii pelkästään Helsingissä lukuisia ryhmiä: Kallion safkat kiertoon, kaupunginosien kierrätysryhmät (Haaga kierrättää, Töölö kierrättää jne.), Vuokra-asunnot Helsinki
Julkinen	Kutsuplus, kirjasto (etenkin laajennettu kirjastotoiminta), kaupunkipyörät, yhteisviljely, kierrätyskeskus, avoimen datan hankkeet (esim. Helsinki Region Infoshare)
Rajatapaukset	REKO-renkaat, Nearhood, Split Finland, Wolt, Foodora

Muita sektoreita

- Matkailu (liikenne ja tila)
- Ruoka (7-8 % suomalaisista mukana Reko-renkaissa)
- Vaatteet (esim. Zadaa)
- Energia (lohkoketju mahdollistaa naapurisähkön)
- Vertaisvakuutukset
- Olennaista on nähdä jakamistalouden periaatteiden leviäminen yhteiskuntaan ja jokaiselle toimialalla

Jakamistalouden kolmikanta

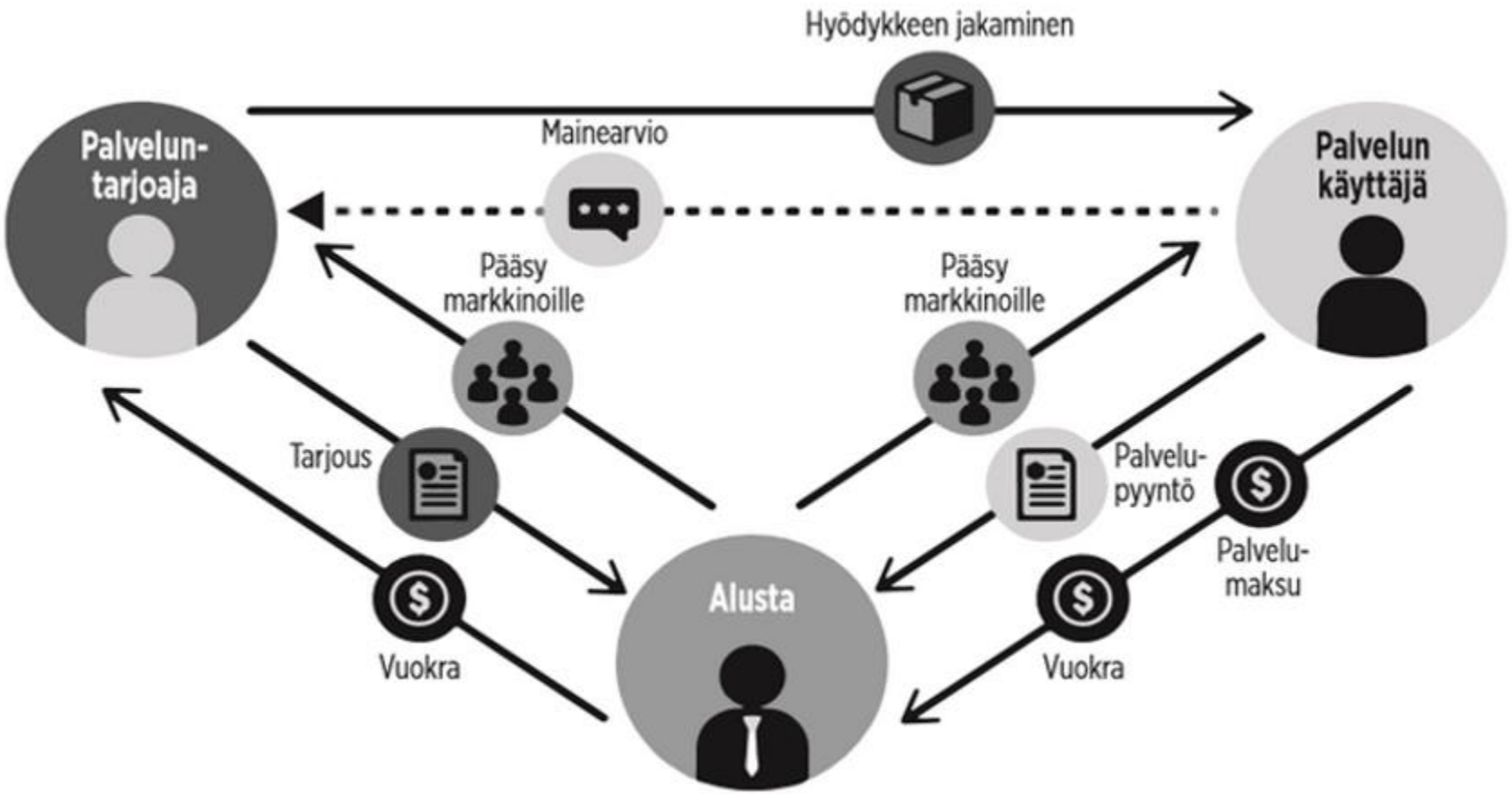

Jakamistalouden yritykset EU:ssa

- Nuoria yrityksiä. Puolet 485 yrityksen otoksesta perustettu 2010 tai myöhemmin.
- 81 % pieniä tai keskisuuria yrityksiä, alle 10 000 päivittäistä kävijää
- Monet toimijat jo poistuneet kentältä
- Vain 4 % erittäin suuria, yli 100 000 päivittäistä kävijää.
- Alusta toimijana ja alustan valta (data ja verkostovaikutus)

Lähde: Euroopan komission alustatalouden tutkimus

Työelämän muutokset

- Palkkatyöstä toimeksiantoihin
- Työlainsäädäntö (ja kuluttajasuojasäännöstö)
- Mikrotyö ja mikroyrittäjyys (”äärimmäinen joustavuus”)
- Työsuhdeturva, esim. eläkkeet, sairasloma, vuosiloma
- Työntekijöiden neuvotteluvoima suhteessa alustaan (tiedon asymmetria)

Jakamistalous ja työmarkkinatrendit

- Kaksi selkeää työmarkkinatrendiä: osa-aikatyön ja itsensä työllistäjien määrän kasvu. Itsensä työllistäjillä tarkoitetaan tässä yksinyrittäjiä, ammatinharjoittajia, freelancereita ja apurahansaajia. (Pärnänen 2016)

Työttömyys, yrittäjyys, työsuhde

- Merkittävää on se, missä tilanteessa työntekijä ryhtyy tekemään keikkatyötä.
- On uskottavaa, että keikkatyö avaa työmahdollisuuksia työelämän ulkopuolella oleville.
- Näin saadaan ehkä myös vaikeasti työllistyviä mukaan työelämään ja ehkäistään syrjäytymistä.
- On myös uskottavaa, että keikkatyö vähentää vakituisten työpaikkojen määrää.
- Vakituiset työpaikat korvautuvat toimeksiannoilla, yrittäjämäisellä mikro- ja silpputyöllä, joista puuttuu vakituisen työsuhteen turva.

Keinoja lainsäätäjälle

- Nykyinen työttömyysturvalainsäädäntö ja sen käytännön tulkinnat hankaloittavat palkansaajatyön ja toimeksiantojen välillä liikkuvien työllistymistä.
- Itsensä työllistäjiä edustavien ammattiliittojen ITSET–ryhmä on esittänyt,että työsuhteisen työn ja yrittäjätyön välillä liikkuminen on tehtävä sujuvammaksi ja työnhakijan on saatava ennakkoon tieto siitä, miten keikkatyön vastaanottaminen vaikuttaa hänen työttömyysturvaansa.
- Myös pää- ja sivutoimisen yrittäjän määritelmiä tulee selkeyttää. Esimerkiksi työttömänä aloitettu yritystoiminta tulisi nykyistä laajemmin katsoa sivutoimiseksi niin, että se ei johtaisi työttömyyspäivärahojen menetykseen ja kannustaisi siten ottamaan vastaan myös yrittäjämäisiä toimeksiantoja.

Työelämän uberisaatio

Alustan merkitys	Alusta nopeuttaa plvelun tuottajan ja asiakkaan yhdistämistä.
Kokopäivätyö	Havaintojen mukaan Suomessa toistaiseksi harvinaista. Ulkomaisten kyselyjen mukaan 4-5 prosenttia jakamistalouden työntekijöistä saa koko elantonsa jakamistaloudesta.
Sivutyö	Lisätienesti oman työn ohella näyttäytyy julkisuudessa yleisimmältä tavalta ajaa Uberille.
Vapaa-aika	Joidenkin kuljettajien kohdalla ajaminen näyttäytyy osittain harrastuksena ja toimettomuuden vastakohtana.
Työn loppu	Uber-kuljettajan lisätienesti nakertaa perinteisten taksikuljettajien työllistymistä ja toimeentuloa.
Toimeksianto	Palkkio maksetaan vain ajamisesta, mutta työaikaa menee myös huoltoon, auton ylläpitoon, paperityöhön jne.
Minimityöaika	Uber ei takaa minimityöaikaa eikä minimipalkkaa. Tämä korostaa toimivan sosiaaliturvan merkitystä.
Kokeilukulttuuri	Suunnittelun vastakohta. ”Ensin hutkitaan, sitten tutkitaan”. Jatkuva muutos, ”jatkuva kehittäminen ja oppiminen”

Nylund ja Immonen, 2017

Pohdintaa

- Jakamistalous kyseenalaistaa mielenkiintoisella tavalla monia vakiintuneita totuuksia työn tekemisestä, kuten työn ja vapaa-ajan välisiä eroja, palkkatyön ja yrittäjyyden eroja sekä organisaation sisä- ja ulkopuolella tehtävien töiden rajanvetoa.
- Tämä kehitys muuttaa ajan myötä käsityksiämme siitä, mikä on organisaatio, mitä on työ ja miten talous ja yhteiskunta toimivat. (esim. McAffee & Brynjolfsson 2017)
- ”Jakamistalouden suurin arvo on, että se haastaa pohtimaan uudelleen, mistä taloudessa on perimmiltään kyse” (Venäläinen & Alhojärvi 2017)
- Individualismi, ylikulutus ja omistaminen. Onko jakamistalous oire vai ratkaisu?

Lisätiedon tarve

- Lohkoketjun ja datan merkitys
- Jakamis- ja alustatalouden leviäminen eri toimialoille
- Työntekijöiden sosiaaliturva ja asema
- Kuluttajasuoja
- Suomalaisten alustojen toimintaedellytykset
- Osallistaminen: Miten saada tietoresurssit käyttöön ilman demokratiavajeen syntymistä?
- Jakamistalous maaseudulla

Kiitos!

mats.nylund@arcada.fi